

Relativa s postfixem -ž v dnešní češtině

JANA BÍLKOVÁ*

CITATION: Bílková J., 2024, Relativa s postfixem -ž v dnešní češtině, „*Stylistyka*” XXXIV: 35–44, <https://doi.org/10.25167/Stylistyka34.2024.2>

Příspěvek je věnován českým vztažným zájmenům s původní enklitickou částicí -ž (*kdož, což, kterýž* ad.), jejich původu, funkční distribuci, frekvenčním charakteristikám a možností jejich stylového využití v textech 21. století. Příspěvek vychází z analýzy autentických textů z Českého národního korpusu, konkrétně z korpusů současné psané češtiny řady SYN a z diachronního korpusu DIAKORP (v 6), obsahujícího česky psané texty z období od 14. do 20. století.

1. Úvod

Vztažná zájmena tázacího původu *kdo, co, který, či* byla ve staré češtině často zesilována příklonnou částicí -ž: *kdož, což, kterýž, čiž*. Tato enklitická částice¹ nebyla povinnou součástí vztažného zájmena, užívala se i relativa nezesílená.

---

* <https://orcid.org/0000-0001-9367-3383>, Univerzita Hradec Králové, Česká republika, jana.bilkova@uhk.cz

¹ K vývoji enklitických částic a jejich funkcím ve staré češtině viz Kosek (2017) a Nekula (2017). O etymologii částice -ž(e) ve slovanských jazycích pojednal F. Kopečný (Kopečný 1973: 334–335).

Částice *-ž(e)* se však stávala jejich do jisté míry specifickým znakem, který je odlišoval od původních, stejně znějících zájmen tázacích (srov. Bauer 1960: 189).² Srov. následující doklady z textů 15. – 16. století:³

Ktož bez milosti jest, ten i bez boha jest, nebo buoh jest milost a milost jest buoh (*O svatém Jeronýmovi knihy troje*, 1410).

Soudce jestliže by někoho vedlé sebe na soudné stoliči posadil, tomu, *kdož* se posadil, bude mnoho svěřeno a z toho dosáhne poctivosti (Václav Hájek z Libočan, *Snář*, 1581).

Abych mnoho řeči neplodil, to, *čsož* se onomu prvému lotru přihodilo, též se onomu nešlechetníku stalo (*O svatém Jeronýmovi knihy troje*, 1410).

Ale to, *což* je skrzě vládenie a skrzě hněv nebo násilím, to se všecko z diábla počíná, ale ne z boha (*Životy svatých otců*, 1400–1450).

Žádný červ nejí ovoce stromu toho, *kterýž* února měsíce štěpován neb sázen jest (*Knížka o štěpování rozkošných zahrad*, 1558).

K jménům osob se ve staré češtině vztahovalo zájmeno *kdož* (případně i *kterýž*), k jménům neosobním charakteristicky zájmeno *což*. Vedle těchto relativ tázacího původu se uplatňovala také starší vztažná zájmena – (shodné) *jenž* a (neshodné) *ješto*, která vznikla ze zájmen ukazovacích.

2. Zájmena s postfixem *-ž* v korpusech současné psané češtiny

Zatímco zájmeno *což* si zachovalo své postavení i v současných psaných textech, a jak se ukazuje při porovnání různých verzí korpusu SYN, jeho frekvence dokonce mírně stoupá, zájmena *kdož* a *kterýž* z úzu zmizela nebo velmi rychle mizí.

Tabulka 1 zachycuje počty dokladů relativ s postfixem *-ž* v různých verzích synchronního korpusu SYN, a to korpusu SYN 2010 a SYN 2020. Vyhledány byly všechny tvary lemmatu. Zatímco relativní frekvence zájmena *což* je v novějším korpusu vyšší než v jeho starší verzi, frekvence zájmen *kdož* a *kterýž* se v nové verzi vzhledem ke starší snížila.

---

² K tázacím zájmenům a příslovcím se částice *-ž* zpravidla nepřipojovala. Bauer (1960) uvádí některé veskrze výjimečné případy. Tázací zájmena se na rozdíl od vztažných zájmen zesilovala enklitickým *-t'* nebo *-ti*.

³ Doklady pocházejí z korpusu DIAKORP v6.

Tabulka č. 1. Frekvence relativ s postfixem -ž v korpusech SYN 2010 a SYN 2020

Zájmena	SYN 2010		SYN 2020	
	absolutní počet dokladů	relativní frekvence (IPM)	absolutní počet dokladů	relativní frekvence (IPM)
<i>což</i>	52 371	430,44	63 718	523,02
<i>kdož</i>	1 504 ^a	12,34	309	2,54
<i>kterýž</i>	176	1,45	118	0,97

^a Zájmeno *kdož* není v korpusu SYN 2010 lemmatizováno jako samostatné lemma, počet je výsledkem součtu všech tvarů zadaných jako „word“: 1501 *kdož*, 1 *kohož*, 1 *komuž*, 1 *kýmž*.

Zájmeno *což*, původně zájmeno tázací a později vztažné, se totiž začalo v česky psaných textech už v průběhu 15. a 16. století využívat jako prostředek hypotaktického vyjádření koordinačního vztahu (vztažného navazování). Za humanismu, jak uvádí Bauer (1960), „se stalo užívání navazovacích i spojovacích relativ ve spisovném jazyce úplně obvyklým“ a jde o „jev široce rozšířený, nejen v spisovných jazycích slovanských, ale v evropských jazycích vůbec“ (Bauer 1960: 43–44). Relativa *kdož* ani *kterýž* takovou specifickou funkci nezískala. Zatímco relativum *což* se začalo uplatňovat charakteristicky jako prostředek větného navazování, tj. odkazuje převážně k propozici vyjádřené celou předcházející větou (např. *Jeden muž mě po celou dobu upřeně sledoval, což mě znervózňovalo*),⁴ zájmeno *který* se vztahuje k některému substantivnímu členu (jmenné frázi) věty předchozí (např. *Znervózňoval mě muž, který mě po celou dobu upřeně sledoval*). Zájmeno *kdo* větné navazování vylučuje vzhledem k své osobní platnosti. Původní zesilující částici *-ž(e)* si pak ponechala jen relativna uvozující právě ony *navazovací věty vztažné*, ostatní relativna tázacího původu tuto částici ztratila.⁵ Jako prostředek větného navazování lze ovšem využít zájmena *kterýžto*, a to ve spojení s obecným jménem, kterým se odkazuje na celou předchozí propozici. Srov. např. následující doklad z korpusu SYN v10:

⁴ Jak ukázal předchozí korpusový výzkum (srov. Bílková 2020), k obsahu celé předchozí věty se zájmeno *což* vztahuje asi v 85 % případů, zatímco k některému členu věty předchozí (k jmenné, adverbiální nebo infinitivní frázi) jen asi v 15 % případů.

⁵ Jak píše Alexová (2009: 65–66), už od počátku baroka bylo zájmeno *což* v navazovací funkci velmi časté, a naopak jen velmi málo je v barokních památkách v této funkci doloženo prosté zájmeno *co*.

Celá rampa byla až k současnému vrcholu věže úžasně zachovalá, *kterážto okolnost* byla vzhledem k vystavení živlům mimořádně pozoruhodná.

Zatímco v diachronním korpusu DIAKORP v6 je frekvence zájmenného tvaru *kterýž* výrazně vyšší než frekvence zájmenného tvaru *kterýžto*, v synchronních korpusech SYN 2010 a SYN 2020 je poměr obrácený, tvar *kterýžto* je četnější než tvar *kterýž*, ačkoli v obou případech jde o frekvence velmi nízké (viz tabulku č. 2). Enklitická částice *-ž* u zájmena *který* (synchronně vnímaná jako postfix) nemá totiž v současném úzu jinou funkci než stylově archaizující. Zájmeno *kterýžto*, přestože je také v dnešním jazyce prostředkem archaickým, si naproti tomu zachovává specifickou větně navazující funkci, což jeho frekvenci v současných textech zvyšuje.

Tabulka č. 2. Relativní frekvence tvarů *kterýž* a *kterýžto* v korpusu DIAKORP v6 a v korpusech SYN 2010 a SYN 2020

Zájmena	ipm v DIAKORP v6	ipm v SYN 2010	ipm v SYN 2020
<i>kterýž</i>	275,14	0,39	0,21
<i>kterýžto</i>	59,82	0,74	0,37

3. Zájmena s postfixem *-ž* ve výkladových slovnících a příručkách

1. V *Příručním slovníku jazyka českého* (PSJČ) jsou všechna zmíněná zájmena (*což*, *kdož*, *kterýž* i *kterýžto*) vyložena bez stylových kvalifikátorů.

2. Ve *Slovníku spisovného jazyka českého* (SSJČ) se zájmeno *což* hodnotí v případě, že se vztahuje „k výrazům označujícím nebo zastupujícím jména věci“ jako „poněkud zastarávající“ a v případě, že se vztahuje „k celému obsahu věty předchozí, bez podřízení některého členu“ jako „méně správné“ (to souvisí s dřívějším striktním odmítáním tzv. vedlejších vět nepravých). Zájmeno *kdož* je v SSJČ ve vztažné funkci hodnoceno jako neutrální, je uvedeno jen jako varianta vztažného zájmena *kdo* (*kdož uslyší, srdce jemu puká*) a stylový kvalifikátor „*zastaralý*“ je uveden jen u dokladů se zájmeny s tázací platností (*kdož jsi?*). Zájmeno *kterýž* je v SSJČ klasifikováno jako archaismus.

3. Ve *Slovníku spisovné češtiny* (SSČ) je zájmeno *což* bez stylového příznaku, zájmeno *kdož* je uvedeno v rámci hesla *kdo* jako knižní varianta

základního tvaru bez postfixu, připojena je i příkladová věta zdůrazňující variantnost: *at' se přihlásí ti, kdo(ž) to viděli*. Zájmeno *kterýžto* je vyloženo v rámci plně zpracovaného hesla, ve funkci zájmena bez postfixu (*který*) se hodnotí jako zastaralé a knižní. Uvedena je také větně navazovací funkce s výkladem „připojuje shrnující poznámku vztahující se k obsahu celé předchozí věty” a s dokladem „*jmenovali ho laureátem, kterýžto titul si plně zaslouží*”.

4. *Internetový slovník současné češtiny* (ISSČ) i nově vznikající *Akademický slovník současné češtiny* (ASSČ) hodnotí zájmeno *což* ve vztažné funkci jako stylově neutrální. V ISSČ hesla *kdož* ani *kterýž* nejsou zpracována, ASSČ hesla s náslovím K do dubna 2024 nezveřejnil.

V *Internetové jazykové příručce* (IJP) je zájmeno *což* uvedeno bez stylového hodnocení, zájmeno *kdož* jako knižní varianta zájmena *kdo* (zmíněna je též starší varianta *ktož*), zájmeno *kterýž* zpracováno není. Najdeme zde ale zájmeno *kterýžto*, kromě příkladové věty však není nijak komentováno.

Zájmeno *což* je tedy ve všech uvedených příručkách a slovnících hodnoceno jako stylově neutrální, bezpříznakové, s výjimkou jeho jmenného navazování (*Všecko, což dobrého jest, ráda bych udělala*). Takové užití je v SSIČ klasifikováno jako „poněkud zastarávající”. V novějších slovnících už se pak s tímto užitím nepočítá.

4. Zájmena *kterýž* a *kdož* v současné publicistice

Vývoji, gramatickým charakteristikám a stylovému využití zájmena *což* v současných psaných a mluvených textech jsme se již věnovali na jiných místech (srov. Bílková 2020, 2021a, 2021b). V tomto textu proto zaměříme pozornost na zájmena *kterýž* a *kdož*.

V reprezentativním korpusu současné češtiny SYN 2020 má zájmeno *kdož* (jako sublemma zájmena *kdo*) 309 dokladů, zájmeno *kterýž* (jako sublemma zájmena *který*) 118 dokladů. Oba výrazy mají největší zastoupení v oborové literatuře, a to humanitního směru, zejména v textech filozofických, náboženských a historických, v biografiích, autobiografiích a memoárech a v textech z oboru antropologie a etnografie. Srov. tabulku č. 3.

Tabulka č. 3. Počty dokladů lemmat *kdož* a *kterýž* v korpusu 2020

SYN 2020	<i>Kdož</i>	<i>Kterýž</i>
Celkem	309	118
Oborová literatura	191	78
Beletrie	90	34
Publicistika	28	6

V rámci textů beletristických nacházíme jak historické romány, tak romány ze současnosti, v nich jde ale zejména o citaci starých textů. Hrdinové pronášejí modlitby, citují ze starých knih, předčítají nápisy na budovách a svou řeč různým způsobem stylizují. Tyto doklady tedy nevypovídají zpravidla o současném úzu, ale odkazují na starší fáze vývoje jazyka a jazyk ceremonálních textů. Srov. například následující doklady výrazů *kterýž* a *kdož* v beletristických textech:

Jakž dříví hořeti počalo, jal se zpívati píseň, **ktrouž** mu sotva oheň a dým přetrhl (M. Štráfěldová, *Svatý rváč. Román o Jeronýmu Pražském*, Praha: Garamond, 2017.).

Panečku. A tady se píše o pravém stánku, **kterýž** Pán vzdělal, a ne člověk (H. Mulisch, *Objevení nebe*, Odeon 2010.).

Za to může Matouš, drahá paní. Cituji z paměti pasáž o manželství: „Jsouť zajisté panické, **kteříž** se tak z života matky zrodili [...]” (Jean-Marie Blas de Roblès, *Ostrov v bodě Nemo*, Brno: Host 2015.).

Bůh chce, abyste tu zůstala. [...] Kdo jsou vaši bratři a sestry? Vaše skutečná rodina jsou ti, **kdož** provádějí vůli Boží. My jsme Vaše rodina, Miki, a Vy patříte sem (T. Stevens, *Nevíňátko*, Knižní klub 2013.).

[...] v těchto případech je lepší vše zrušit, řídit se nápisem, který je k nalezení na jednom hradě na březích Dunaje a který cituje Magris: Těm, **kdož** jsou šťastni, se vyplatí zůstat doma (S. Gamboa, *Nekropolis*, Host, 2012.).

Svou pozornost jsme proto zaměřili na výskyty zájmen s postfixem *-ž* v současné publicistice, u nichž lze předpokládat, že nejsou (alespoň z větší části) citací starších textů, ale že jde o texty aktuálně psané, tj. formulované v době vydání periodika.

V textech korpusu SYN 2020 označených jako „publicistické” je pouze 6 dokladů zájmena *kterýž*. Ani v jednom případě se nejedná o text současného autora, vždy jde o pasáž přejatou ze staršího textu. Najdeme zde ovšem

20 dokladů zájmena *kterýžto*, z nichž 15 je relevantních, tj. současných. Zájmeno se objevuje jak ve spojení se substantivem (tj. ve větě navazovací funkci), tak samostatně, ve funkci, v níž bychom očekávali zájmeno *kterýž*, resp. *který*. Srov. např. následující doklady:

AfD by se naopak mohla proměnit v další izolovaný „ostrov“ uvnitř německého parlamentu, *do kteréžto role* byla zatím vtlačena jen levá Levice („Právo“ 2017).

A mají tam stěnu pokrytou kytkami, *kteroužto* velmi oceňujeme a jednoho dne hodláme nestydatě okopírovat ve vlastních příbytcích („Metro“ 2019).

Zájmeno *kdož* má v tomtéž korpusu 28 dokladů. Ručním tříděním byly vyfiltrovány irelevantní doklady (tj. 9 citací starých textů), a zbylo tedy 19 dokladů užití zájmena *kdož* v publicistických textech posledního desetiletí. Srov. např. následující doklady:

Ti, *kdož* v květnu záviděli muži z Pardubicka, který vyhrál v loterii Eurojackpot 2,46 miliardy korun, ať raději dále nečtou, nebo puknou vzteky („Týden“ 2015).

Opět po týdnu moc zdravím vás všechny, *kdož* čtete tento můj pravidelný sloupek v SEDMIČCE, a speciálně zdravím vás, kteří se na něj (jak se dozvídám z vašich ohlasů) dokonce tešíte! („Sedmička“ 2017).

Co na to říct? Že je lepší, když někteří tvorové raději zůstanou tam, kde jsou doma. Tak třeba divoká prasata v lesích a luzích, a ti, *kdož* by se v přírodě chtěli chovat jako čuňata lidská a plést si ji s odpadkovým košem, raději na svých kanapích v obýváku („Regionální deník“ 2019).

Vřele doporučuji, aby se ti, *kdož* lkají nad chudáky maturanty, kteří neuspěli u maturity z matematiky, podívali na jejich znalosti češtiny („Lidové noviny“ 2019).

Jak je možné, že Češi se svou historickou zkušeností, že totalita s sebou ruku v ruce nese bídu morální i materiální, část svých svobod vymění za koblihu s marmeládou? Ti, *kdož* za každou cenu usilují o opanování politické scény, se často dostávají k moci za kus žvance, kterým chtějí umlčet většinu („Reflex“ 2017).

Sledujeme polarizaci názorů mezi těmi, *kdož* si přejí změnu v otázkách ochrany životního prostředí, a těmi, *kdož* to odmítají („Mladá fronta DNES“ 2019).

Příští středu bude ve škole probíhat branné cvičení. S sebou pláštěnku, igelitové sáčky, gumičky a šátek. Ti, *kdož* navštěvovali základní školství v 80. letech si na to dozajista vzpomenu. Nevím, jak jinde, ale u nás ve škole branná cvičení nikdo nebral vážně. Žili jsme přece v míru, pořád nám to vtloukali do hlavy („Ona DNES“ 2015).

Veskrze jde o texty psané z pozice dobře informovaného, sebevědomého autora, moudrého informátora, který čtenářům radí, sděluje obecná moudra a zároveň bývá lehce ironický, využívá humornou nadsázku, žertovné metafory, archaismy staví do kontrastu k výrazům kolokviálním a expresivním. Archaizace jazyka dodává sdělení určitou váhu a vážnost, na druhou stranu je právě kombinace prostředků různé stylové hodnoty zdrojem humoru, signalizací autorského nadhledu a prostředkem odlehčení.

5. Závěr

Ze vztažných zájmen tázacího původu rozšířených o původní zesilovací částici *-ž*, dnes synchronně vnímanou jako postfix, se v současné češtině běžně a stylově bezpříznakově užívá pouze zájmeno *což*, a to ve všech stylových oblastech, v textech psaných i mluvených.

Jak ukázal předchozí výzkum provedený na korpusech současné psané češtiny řady SYN a současné mluvené češtiny řady ORAL, jeho frekvence dokonce mírně stoupá (k tomu blíže Bílková 2020 a Bílková 2021b). Zájmeno *což* se totiž užívá jiným způsobem než ostatní relativia s postfixem *-ž*. Ve většině případů se vztahuje k propozici vyjádřené celou předchozí větou, a slouží tak primárně k větnému navazování, zatímco zájmeno *který(ž)* se primárně vztahuje k některému nevětnému výrazu předchozí věty a slouží k navazování členskému (k tomu blíže Bílková 2020).

V mluvené řeči se výraz *což* navíc běžně užívá nejen ve funkci větného relativia jako v textech psaných, ale také ve funkci diskurzního konektoru, kterým mluvčí vyjadřuje návaznost jedné textové jednotky na textovou jednotku předcházející, který však zůstává v základním tvaru bez ohledu na strukturální povahu výpovědi, kterou uvozuje (např. *dva lidi to neudělali což se jim nedivím; ona jako teda údajně má ty endogenní deprese což teda neříkám že jako jí nevěřím*).⁶ Takový způsob užití frekvenci výrazu *což* v současných neformálních mluvených rozhovorech dále zvyšuje (k tomu blíže Bílková 2021a).

Připojování postfixu *-ž* k ostatním relativům je dnes naopak silně archaické.⁷ Zájmeno *kterýž* z aktivního užívání zcela zmizelo. V současných textech se

---

⁶ Uvedené příklady jsou převzaty z korpusu současné mluvené češtiny ORAL v1.

⁷ V mluvených korpusech řady ORAL nejsou relativia *kterýž* a *kdož* doložena.

s ním setkáme jen v pasážích, v nichž se citují staré texty, dokládající starší fáze vývoje češtiny. Zájmeno *kdož* stojí na periferii jazykového systému, jeho užití v současných textech je okazionální, slouží jako prostředek záměrné archaizace a intelektualizace jazyka.

Zdroje

- Křen M., Bartoň T., Cvrček V., Hnátková M., Jelínek T., Kocek J., Novotná R., Petkevič V., Procházka P., Schmiedtová V., Skomalová H., 2010, *SYN2010: žánrově vyvážený korpus psané češtiny*, Praha: Ústav českého národního korpusu FF UK, <http://www.korpus.cz> (přístup: 18.06. 2022).
- Křen M., Cvrček V., Henyš J., Hnátková M., Jelínek T., Kocek J., Kovářiková D., Křivan J., Milička J., Petkevič V., Procházka P., Skoumalová H., Šindlerová J., Škrabal M., 2020, *SYN2020: reprezentativní korpus psané češtiny*, Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK, <http://www.korpus.cz> (přístup: 18.06.2022).
- Kučera K., Stluka M., 2011, *DIAKORP: Diachronní korpus češtiny, verze 5 z 21.2.2011*, Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK, <http://www.korpus.cz> (přístup: 20.06.2022).
- Kopřivová M., Lukeš D., Komrsková Z., Poukarová P., Waclawičová M., Benešová L., Křen M., 2017, *ORAL: korpus neformální mluvené češtiny, verze 1 z 2.6.2017*, Praha: Ústav českého národního korpusu FF UK, <http://www.korpus.cz> (přístup: 21.04.2024).

Literatura

- ASSČ: *Akademický slovník současné češtiny*, 2017–2022, Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., <https://slovníkcestiny.cz> (přístup: 27.06.2022).
- Alexová J., 2009, *Vývoj českého barokního souvětí souřadného*, Praha: ARSCI.
- Bauer J., 1960, *Vývoj českého souvětí*, Praha: Nakladatelství ČSAV.
- Bílková J., 2020, Výraz *což* v současné psané češtině, „*Korpus – gramatika – axiologie*”, 22, s. 3–15.
- Bílková J., 2021a, Diskurzivní konektor „*což*” v neformálních mluvených rozhovorech, „*Bohemistyka*”, 21, č. 3, s. 319–330.
- Bílková J., 2021b, Nepravá hypotaxe v spontánních mluvených projevech. – *Štýl – komunikácia – kultúra*, ed. Z. Popovičová-Sedláčková, Bratislava: Univerzita Komenského, s. 417–427.
- IJP: *Internetová jazyková příručka*, 2008–2022, Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., <https://prirucka.ujc.cas.cz/> (přístup: 27.6.2022).

- Kopečný F., 1973, *Etymologický slovník slovanských jazyků. Slova gramatická a zájmena. Sv. 1: Předložky. Koncové partikule*, Praha: Academia.
- ISSČ: *Internetový slovník současné češtiny*, 2018, Lingea, s. r. o., <https://www.nechybujte.cz/slovník-soucasne-cestiny> (přístup: 12.09.2022).
- Kosek P., 2017, Vývoj českých klitik. – *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, eds. P. Karlík, M. Nekula, J. Pleskalová, https://www.czechency.org/slovník/VÝVOJ_ČESKÝCH_KLITIK (přístup: 21.4.2024).
- Nekula M., 2017, Enklitická částice. – *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, eds. P. Karlík, M. Nekula, J. Pleskalová, https://www.czechency.org/slovník/ENKLITICKÁ_ČÁSTICE (přístup: 12.09.2022).
- PSJČ: *Příruční slovník jazyka českého*, Praha: Ústav pro jazyk český, AV ČR, v.v.i., <https://psjc.ujc.cas.cz/> (přístup: 12.09.2022).
- SSČ: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*, 1998, Praha: Academia.
- SSJČ: *Slovník spisovného jazyka českého*, 2011, Praha: Ústav pro jazyk český, AV ČR, v. v. i., <https://ssjc.ujc.cas.cz/> (přístup: 15.09.2021).

Relative pronouns with the postfix -ž in contemporary Czech

The article presents the Czech relative pronouns with the archaic enclitic particle -ž, which is perceived as a postfix (*kdož, což, kterýž*), outlining their development, frequency of usage, stylistic distribution as well as possibilities of their stylistic use in 21st-century texts. The corpus data show significant differences between the frequency of the pronouns *kterýž* and *kdo* on the one hand, and the frequency of the pronoun *což* on the other. The study aims to explain the frequency difference by the diverse syntactic behaviour of these expressions. While the pronouns *co* and *což* have different syntactic functions in contemporary Czech, adding the postfix “-ž” to the pronouns *kdo* a *který* does not change their syntactic function, only their stylistic value. The corpus research was focused on the occurrence of pronouns *kdož* and *kterýž* in contemporary journalistic texts, because it could be assumed that, at least for the most part, it would not be quotations from old texts. The study was based on the analysis of authentic texts from the Czech National Corpus, specifically from the corpora of contemporary written Czech SYN 2010 and SYN 2020, and from the diachronic corpus DIACORP (v 6), containing Czech written texts from the 14th to the 20th century.

Keywords: *Czech language, relative pronoun, relative clause, journalism, archaism*